

dr hab. Agnieszka Jankowicz-Szymańska
prof. Akademii Nauk Stosowanych w Tarnowie
Wydział Ochrony Zdrowia
ul. Mickiewicza 8, 33-100 Tarnów

Tarnów, dn. 05.09.2022 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej
pani mgr Anny Pilch
pt. **„Wpływ zastosowania przezskórnej stymulacji nerwowo-
mięśniowej na poziom bólu pooperacyjnego oraz na wczesne
uruchamianie kobiet po cesarskim cięciu”**

napisanej pod kierunkiem prof. dr. hab. n. med. Marka Klimka
promotor pomocniczy: dr n. med. Joanna Zyznawska

OPINIA OGÓLNA

Przedłożona do recenzji dysertacja doktorska pani magister Anny Pilch zasługuje na ocenę pozytywną. Doktorantka wybrała specyficzną grupę pacjentek, będących w bardzo trudnym dla nich czasie wczesnego porodu. Przekonanie kobiet do wzięcia udziału w projekcie i przeprowadzenie go wymagało empatii, wyczucia i delikatności. Biorąc pod uwagę licznosc grupy badanej, Autorka badań spisała się doskonale.

Rehabilitacja położnicza i ginekologiczna to niezwykle ciekawa i potrzebna gałąź fizjoterapii, która prężnie się rozwija i może coraz więcej zaoferować kobietom w ciąży, młodym mamom i pacjentkom oddziałów ginekologicznych. Wszystkie rzetelne prace badawcze i publikacje naukowe promujące i rozwijające rehabilitację i reedukację po porodzie należy uznać za ważne i wartościowe.

Recenzowana praca doktorska stanowi zwartą monografię i liczy 92 strony wraz ze spisem piśmiennictwa i kompletem załączników, którymi są protokół badań, wzór autorskiej ankiety i Kwestionariusza Edynburskiej Skali depresji Poporodowej, instruktaż, który był przekazywany pacjentkom po cesarskim cięciu oraz spis tabel i rycin. Na główną część pracy składa się Wstęp, zaprezentowanie Celu pracy, pytań i hipotez badawczych, Materiał i metody badań, Wyniki, Dyskusja oraz Wnioski, łącznie 71 stron. Objętość poszczególnych rozdziałów i podział zawartych w nich treści nie budzą zastrzeżeń.

Wstęp

Wstęp obejmuje 19 stron, na których przybliżono kolejno: cesarskie cięcie – techniki zabiegowe i następstwa zabiegu, cele i metody fizjoterapii ginekologiczno-położniczej ze szczególnym uwzględnieniem przezskórnej elektrostymulacji nerwowo-mięśniowej. W rozdziale tym sporo uwagi Autorka poświęca depresji poporodowej, przekonując, że jest to temat ważny. Przychyłam się do opinii Autorki i żałuję, że zagadnienie to nie ma odzwierciedlenia w temacie pracy.

Cel pracy

Za główny cel pracy (przedstawiono na stronie 31) Autorka obrała ocenę wpływu wybranych metod fizjoterapeutycznych, ze szczególnym uwzględnieniem zabiegu TENS, na poziom bólu pooperacyjnego u kobiet po cesarskim cięciu, w pozycji spoczynkowej oraz podczas zmian pozycji w czasie pionizacji. Drugim wymienionym przez Autorkę celem było określenie znaczenia przeprowadzonej terapii w kontekście powrotu perystaltyki jelitowej, wpływ terapii na poziom komfortu badanych kobiet, satysfakcję z opieki poporodowej oraz związek pomiędzy poziomem bólu i występowaniem objawów depresji.

Materiał i metody badań

W grupie badanej znalazło się 136 kobiet, u których pomiędzy 36-ym i 40-ym tygodniem ciąży wykonano planowe cięcie cesarskie. Wszystkie badane spełniały warunki włączenia do projektu opisane przez Doktorantkę na stronie 33. Badane kobiety podzielono na trzy grupy, z których w grupie pierwszej zastosowano

20-minutowy program ćwiczeń (opisany na stronie 34), instruktaż słowny oraz 40-minutowy zabieg przezskórnej stymulacji nerwowo-mięśniowej TENS; w grupie drugiej zastosowano ćwiczenia i przeprowadzono instruktaż, ale nie wykonano zabiegu TENS; grupa trzecia kontrolna nie była poddana żadnemu oddziaływaniu.

Pacjentki kilkakrotnie proszone były o określenie intensywności odczuwanego bólu. Poproszono je również o uzupełnienie Kwestionariusza Edynburskiej Skali Depresji Poporodowej (uzupełniany dwukrotnie) oraz autorskiego kwestionariusza dotyczącego poziomu satysfakcji z opieki pielęgniarskiej, ankieta zawierała także pytanie o czas pierwszej defekacji po porodzie.

Na badania uzyskano zgodę Komisji Bioetyki Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wyniki

Zebrane dane poddano opracowaniu statystycznemu dobierając adekwatne metody analizy. Wyniki opisano jasno i konkretnie oraz przedstawiono w przejrzystych tabelach i na wykresach. Ten rozdział należy ocenić szczególnie wysoko. Informacje, których było dużo, przekazano w sposób uporządkowany, bez zbędnego rozpisywania się, bardzo klarownie. W przygotowaniu pracy do publikacji proszę jedynie zwrócić uwagę, by nie używać określenia *wzrost* (strona 37) wymienie z *wysokością ciała* (wzrost to proces a nie cecha opisująca budowę somatyczną). Proponuję także, by zamiast $p=0,00$ posłużyć się zapisem $p<0,01$, co wydaje się bardziej prawidłowe.

Dyskusja

Dyskusja zajmuje 15 stron i została podzielona na sekcje i podsekcje, które omawiają kolejno badane aspekty samopoczucia kobiet po cesarskim cięciu: ból, komfort, perystaltykę jelitową, satysfakcję z opieki pielęgniarskiej i zaburzenia nastroju. W poszczególnych sekcjach przedstawiono wyniki badań własnych i porównowano je do obserwacji innych badaczy. Dyskusję zakończono podsumowaniem.

Wnioski

Wnioski odpowiadają wprowadzie na pytania badawcze, ale wprowadzają nieco chaosu. Autorka, co nie jest spójne z treścią główną pracy, podkreśla, że *„zabieg TENS wpływa na obniżenie bólu podczas zmian pozycji w trakcie pionizacji, ale dopiero w połączeniu z instruktażem i ćwiczeniami”*. Zabrakło informacji, że same ćwiczenia i instruktaż również istotnie zmniejszały poziom bólu u badanych kobiet. Poza tym,

może nie do końca uzasadnione jest stwierdzenie, że „TENS pomaga dopiero w połączeniu...”. Nie sprawdzono, jaki byłby wpływ wykonania jedynie zabiegu TENS.

UWAGI

Najpoważniejszym zastrzeżeniem jest brak precyzji i spójności w określeniu tematu pracy, celu głównego oraz celów dodatkowych i sformułowaniu hipotez badawczych. Temat nie odzwierciedla dobrze celu pracy. Istotnym narzędziem badawczym jest na przykład Kwestionariusz Edynburskiej Skali Depresji Poporodowej, jednak ocena występowania objawów depresji poporodowej nie została ujęta w temacie pracy.

Pytania badawcze są sformułowane mało precyzyjnie. Nie wiadomo do końca, czy pisząc o postępowaniu fizjoterapeutycznym (pytanie 1, 3, 5) Autorka ma na myśli ćwiczenia plus instruktaż, w odróżnieniu od TENS (pytanie 2 i 4)? Jeśli tak, to zabrakło pytania o wpływie TENS na komfort pacjentek i ich zadowolenie z opieki poporodowej. Jeśli jednak Autorka traktuje oba określenia (postępowanie fizjoterapeutyczne i TENS) zamiennie, to czy pytania 3 i 4 nie dotyczą tego samego?

Innym problemem jest, czy Autorka w sposób uprawniony używa określenia „wpływ TENS”, skoro w grupie drugiej zastosowano równocześnie TENS, ćwiczenia i instruktaż? Wydaje się więc, że uzyskany efekt jest wpływem połączenia tych oddziaływań. W tej sytuacji Hipoteza 3: *„Zabieg TENS przyspiesza powrót funkcji jelit skuteczniej niż ćwiczenia”* jest nie do udowodnienia w warunkach przeprowadzonego eksperymentu. Wydaje się, że Autorka zdawała sobie sprawę z tej trudności, ponieważ w Dyskusji, na stronie 58, opisując zmiany intensywności bólu spoczynkowego pod wpływem terapii, pisze: *„...różnice pomiędzy grupą TENS i grupą kontrolną wynikać mogły już nie z samej stymulacji, a z jej połączenia z ćwiczeniami oraz instruktażem.”*

LITERATURA

Autorka zacytowała 139 tekstów źródłowych, w tym 107 prac w języku angielskim i 85 prac opublikowanych w ciągu ostatnich 10 lat. Wszystkie źródła zostały wybrane adekwatnie do zawartych w pracy treści a ich wykorzystanie jest uzasadnione.

JĘZYK I STARANNOŚĆ PRZYGOTOWANIA PRACY

Praca napisana z dużą dbałością o styl i jakość języka polskiego, została także przygotowana starannie pod względem edytorskim. Pojawiają się drobne potknięcia, które nie zmniejszają jednak przyjemności zapoznawania się z pracą.

WNIOSKI I KONKLUZJA KOŃCOWA

Przedłożona mi do recenzji praca opisuje ciekawe, oryginalne badania, których wyniki mogą być cenną wskazówką dla osób zajmujących się rehabilitacją poporodową.

Rozprawa doktorska przedłożona przez panią magister Annę Pilch spełnia wymogi stawiane rozprawom naukowym a także świadczy o umiejętnościach i kompetencjach Doktorantki, dlatego wnioskuję do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie o przyjęcie pracy doktorskiej i dopuszczenie pani Anny Pilch do dalszych etapów postępowania w sprawie o nadanie stopnia doktora.

